

FYS-3150 Prosjekt 1

Tobias Olesen
Thomas Sjøstad

13. September 2017

SAMMENDRAG

Løsningen av Poisson ligningen i én dimensjon numerisk viste seg å være god ved bruk av opptil 10^5 gridpoints sammenlignet med den analytiske løsningen. Den numeriske presisjonen ble mistet etter dette ved valg av høyere n . Det ble funnet en minste relativ feil på størrelsesorden 10^{-8} . Metodene LU dekomposisjon og tridiagonal matrise viste seg å ha stor differanse i CPU tid da LU dekomposisjons metoden tok en faktor 10^2 ganger lenger tid enn tridiagonals metoden noe som skyldes antall flops for samtlige metoder.

I. INTRODUKSJON

Det er flere formål med dette prosjektet, det ene er å få et overblikk over numerisk presisjon og hvor denne grensen er. Numerisk presisjon, forteller oss hvor godt vi er i stand til å representere en løsning med en datamaskin. En datamaskin har en viss kapasitet til å representere tall til en viss presisjon (antall siffer). Løsningen gjort på datamaskin skal sammenlignes med en analytisk løsning; To, beregne den relative feilen når antall trinn økes (steglengden minkes for å få en mer presis løsning relativt til den analytiske); Tre, løse en annen ordens differensial ligning ved bruk av LU dekomposisjon og ved radreduksjon av en tridiagonal matrise og se hvor lang tid PC'en bruker på disse metodene. Differensial ligning som skal løses er den én-dimensjonale Poisson ligningen med Dirichlet grensebetingelser. Vi skal bruke metodene forover og bakover substitusjon for å løse Poisson ligningen numerisk. Forover og bakover substitusjon baserer seg på radreduksjon (Gauss eliminasjon) der forover sub eliminerer de første $n-1$ elementene i en $n \times n$ matrise og ser om det er en løsning i det hele tatt. Bakover substitusjon finner løsningen. LU dekomposisjon finner løsningen ved å dele opp matrisen i en nedre og en øvre triangulær matrise og ta determinanten. Med disse to metodene vil

vi sammenligne tiden og nøyaktigheten. Tiden det tar for en datamaskin å fullføre en utregning av en ligning avhenger av hvor man FLOPS (floating point operations) som innholdes i uttrykket en vil løse. Eksempler på flops er deling, ganging, addering og subtraksjon.

II. METODE/FREMGANGSMÅTE

Differensialligningen vi vil løse ser slik ut:

$$-u''(x) = f(x) \quad (1)$$

Differensialligningen vår (Poisson-ligningen) kan omgjøres til et lineært ligningsett, som deretter kan løses ved Gauss-eliminasjon. Først diskretiserer vi (1). Den andrederiverte av u kan da tilnærmes som:

$$-\frac{v_{i+1} + v_{i-1} - 2v_i}{h^2} = f_i \quad (2)$$

hvor $i = 1, \dots, n$, $f_i = f(x_i)$ og vi har definert steglengden $h = \frac{1}{n+1}$ (fra oppgaveteksten). Ligning (2) kan da skrives som matriseligningen

$$A\vec{v} = \vec{b} \quad (3)$$

hvor $b_i = h^2 f_i$.

Gauss eliminasjon

Ligning (3) gir oss følgende system (gitt et 4x4-tilfelle):

$$a_{11}v_1 + a_{12}v_2 + a_{13}v_3 + a_{14}v_4 = b_1$$

$$a_{21}v_1 + a_{22}v_2 + a_{23}v_3 + a_{24}v_4 = b_2$$

$$a_{31}v_1 + a_{32}v_2 + a_{33}v_3 + a_{34}v_4 = b_3$$

$$a_{41}v_1 + a_{42}v_2 + a_{43}v_3 + a_{44}v_4 = b_4$$

Den generelle ideen bak Gauss eliminasjon er så å bruke den første ligningen til å eliminere den første ukjente v_1 fra de siste $n-1$ ligningene, for så å bruke den nye (andre) ligningen til å eliminere den andre ukjente v_2 fra de gjenværende $n-2$ ligningene. Med $n-1$ slike eliminasjoner vil man sitte igjen med et såkalt øvre triangulært ligningssett (bare nuller under hoveddiagonalen). Dette kalles også en framover-substitusjon. Det andre trinnet i metoden er en bakoversubstitusjon som vil gi oss løsningen.

Generell framover-substitusjon

Algoritmen vår for framover-substitusjon (for et generelt system) er altså basert på Gauss eliminasjon, og blir implementert i koden vår med en for loop over elementene i . For hver i oppdateres så diagonalelementene b_i med de nye diagonalelementene $\tilde{b}_i$:

$$\tilde{b}_i = b_i - \frac{a_i c_{i-1}}{b_{i-1}} \quad (4)$$

Den nye høyresiden $\tilde{f}_i$ er da gitt ved:

$$\tilde{f}_i = f_i - \frac{a_i \tilde{f}_{i-1}}{b_{i-1}} \quad (5)$$

Generell bakover-substitusjon

Bakover-substitusjonen gir oss så den endelige løsningen:

$$u_{i-1} = \frac{\tilde{f}_{i-1} - c_{i-1}u_i}{b_{i-1}} \quad (6)$$

hvor $u_n = \tilde{f}_n / \tilde{b}_n$ når $i = n$.

Spesiell framover-substitusjon

Som nevnt tidligere så svarer ligning (nummer) for den andrederiverte av u til matrisen A i (3). Denne matrisen har identiske elementer langs hele hoveddiagonalen samt identiske (men forskjellige) elementer både på diagonalen rett ovenfor og rett nedenfor hoveddiagonalen. Dette faktum kan brukes til å lage en algoritme spesifikt for A , som også består av en framover- og bakover-substitusjon henholdsvis. Framover-substitusjonen gir oss matrisens nye diagonalelementer $\tilde{d}_i$:

$$\tilde{d}_i = 2 - \frac{1}{\tilde{d}_{i-1}} = \frac{i+1}{i} \quad (7)$$

samt den nye høyresiden $\tilde{f}_i$ av ligningen:

$$\tilde{f}_i = f_i + \frac{(i-1)\tilde{f}_{i-1}}{i} \quad (8)$$

Spesiell bakover-substitusjon

Bakover-substitusjonen gir oss nok en gang den endelige løsningen:

$$u_{i-1} = \frac{i-1}{i}(\tilde{f}_{i-1} + u_i) \quad (9)$$

med $u_n = \tilde{f}_n / \tilde{b}_n$.

Relativ feil

Vi er også interesserte i å kalkulere den relative feilen i resultatene for å kunne sammenligne den numeriske løsningen vår v med den analytiske løsningen $u(x)$. Den relative feilen er gitt ved:

$$\epsilon_i = \log_{10} \left(\left| \frac{v_i - u_i}{u_i} \right| \right) \quad (10)$$

hvor $u(x) = 1 - (1 - e^{-10})x - e^{-10x}$.

III. RESULTATER

Link til programmer:

<https://github.com/tobiasolesen/FYS3150-Prosjekt-1>

Poisson equation, analytic and numerical, $n=10$

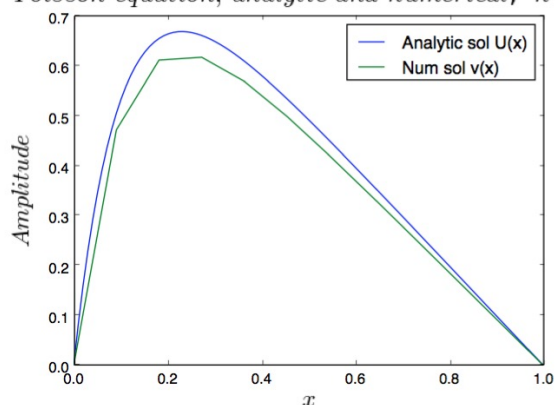

Figure 1: Løsningen $v(x)$ med 10 datapunkter av ligningen $Av = B$ (hvor v er løsningen) som er plottet med den analytiske $U(x)$ med grensebetingelser.

Poisson equation, analytic and numerical, $n=100$

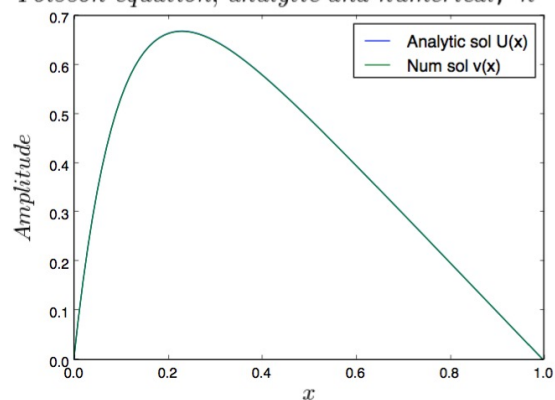

Figure 2: Samme som i figur 1, men med 100 datapunkter. Analytisk og numerisk løsning ligger nærme hverandre

Poisson equation, analytic and numerical, $n=1000$

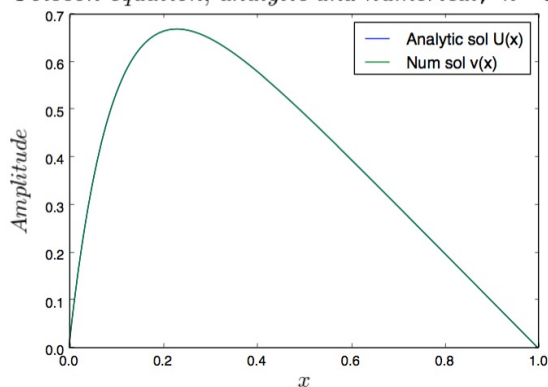

Figure 3: Tilslutt vises ett plot med 1000 datapunkter hvor vi ser at den numeriske og analytiske ligger såå si oppå hverandre.

FLOPS

Antall flops som trengs for algoritmene i programmet, forover- og bakover substitusjonen fant vi til å være $4(n-1)$ for forover sub og $2(n-1)$ for bakover. n er her antall gridpoints (datapunkter).

CPU tid

Tabell 1: Sammenligning av CPU tid for det generelle og spesielle tilfelle fant vi at:

Antall n	Generell tid [s]	Spesiell tid [s]
10	$2e-4$	$2e-4$
100	$1e-3$	$1.4e-3$
$1e3$	$1.4e-2$	$1.7e-2$
$1e4$	0.13	0.14
$1e5$	1.53	1.47
$1e6$	17.7	17.7

Relativ feil

Tabell 2: Tabell som viser størrelsesorden av den relative feilen for forskjellige valg av n :

Antall n	Relativ feil
10	-1
100	-3
1e3	-5
1e4	-7
1e5	-8
1e6	-6

Prøvde å øke n til $1e7$, men fikk memoryerror. Fikk ikke tatt med denne feilen.

Tabell 3: LU og tridiagonal tid:

Antall n	LU tid [s]	Tridiagonal tid [s]
10	5e-4	2e-4
100	4e-3	1.4e-3
1e3	0.3	1.7e-2
1e4	88	0.14

Tabell 4: Sammenligning av LU og Tridiagonal resultat.

Antall n	Differanse
10	1.2
100	0.09
1e3	0.009
1e4	0.0009

IV. DISKUSJON

Fra figur 2 og 3 ser vi at den numeriske løsningen er en veldig god tilnærming til den analytiske. Det er liten forskjell i løsningen fra 100 - 1000 gridpoints.

Antall flops som var nødvendig ble redusert med to for begge substitusjonene da det var av fordel å beregne diagonalelementene (2'ere og -1'ere) i en egen løkke. Dette sparte oss noe CPU tid. Tiden for den generelle matrisen og spesielle matrisen samsvarer noe som ikke er helt forventet da den spesielle matrisen trengte færre beregninger

fordi matrisen innholdt mange nullere imotsetning til den generelle matrisen. Denne sammensvarelsen kan skyldes andre programmer som kjører ved siden av. Den tiden det har tatt har muligens vært påvirket av andre programmer slik at tiden har vist samme tid.

Den numeriske presisjon svikter for $n = 1e6$ fra tabell 2 da vi har en trend fra $n = 10$ til $n = 1e5$ hvor den relative feilen blir mindre, men etter det blir den større. Data-maskinen er ikke istand til å representere tallene produsert med denne "oppløsning" og tallene blir rundet av. Med denne presisjonen vil avrundingen sørge for at feilen blir større.

LU dekomposisjonen ser vi fra tabell 3 tar lengre tid å kalkulere enn tridiagonal tiden etterhvert som n øker. Fant at antall flops for tridiagonal matrisen var $2(n-1)$ og $4(n-1)$, men s antall flops for LU dekomposisjonen er på en størrelsesorden av n^3 . Dette forklarer den store økningen i beregningstid. Når n øker med en faktor 10 så burde det forventes tiden det vil ta økes med faktor på 10^3 . Fra tabell 3 ser dette ikke helt ut til å stemme da det er en endring med en størrelsesorden 10^2 . Metodene ser ut til å nærme seg samme resultat for økning av n fra tabell 4.

V. KONKLUSJON

Løsningene numerisk og analytisk stemte godt overens og tiden det tok for å få relativt godt resultat var liten. Antall flops har stor påvirkning på tiden til algoritmene som har blitt kjørt og i noen tilfeller kan antall flops reduseres. Den relative feilen hadde en god numerisk presisjon ved valg av $n = 1e5$, etter dette ble det tap på numerisk presisjon. Tilslutt viste LU dekomposisjonens algoritmen å ta betydelig lenger tid enn tridiagonal matrisen hvor forskjellen på størrelsesorden var på 10^2 for $n = 1000$ og $n = 10000$, derimot resultatene viste seg å synke med en faktor 10 for hver økning av n med en faktor 10.

VI. REFERANSER

Hjort -Jensen Morten., 2015. Computational Physics
Kompendiet.
<http://compphysics.github.io/ComputationalPhysics/doc/pub/linalg/pdf/linalg-print.pdf>